

Francia könyvkiállítás Budapestén. 1946 júniusában (15—25) alig az angol könyvkiállítás befejezése után az *Alliance Française* kezdeményezésére a francia kormány rendezett könyvkiállítást az Egyetemi Könyvtár olvasótermében. A kiállítás jelentőségét felesleges méltatnunk; mindnyájan emlékszünk még arra, milyen nehéz volt 1946-ban Franciaországból könyvet beszerezni és milyen nagy vesztesége volt a magyar tudományosságnak a francia könyvtermésnek kiesése a háborús és az azt követő években. Ezen akart segíteni a kiállítás, amikor az 1940. és 1945. év közötti könyvtermés színe-javát mutatta be. A mintegy ezernyi kötet egyrészt a tudományos világnak szólt, másrészt a nagyszámú szépirodalmi és művészi kiállítású könyvvel a nagyközönséghez is fordult. A könyvek kiválogatása igen gondos volt és a kiállított művek hézagpótlóak. A rendezők különös súlyt fektettek a nyomdatechnikai fejlődés bemutatására; akik látták a kiállítást, még visszaemlékeznek BERRY herceg kalendáriumának az eredeti szépséget teljesen visszaadó reprodukciójára, vagy a francia katedrálisok színes ablaküvegeiről szóló könyvre. A kiállítás befejezése után a tudományos könyveket az *Alliance Française* a francia kormány ajándékaént az egyes tudományos intézetek között osztotta szét, a szépirodalmi könyvek nagyrésze az *Alliance Française* könyvtárában található.

MANNINGER OLGA.

A térképek elhelyezésének kérdéséhez.

A kasírozás nem ideális mód egy tudományos könyvtár térképeinek konzerthát térfoglalása több mint kétszeresé válik. A vászon, bármilyen vékony, válására. — Nem kell sokat magyarázni, hogy vászonrahúzás következtében a nagy terjedelmük miatt amúgy is nehezen kezelhető térképek súlya és vastagsága, jóval súlyosabb, mint a papír s a kettő közé még ragasztóanyagra is szükség van. A kasírozott térképek tárolásához tehát lényegesen több helyre van szüksége a könyvtárnak, mert egy polcra csak félannyi térképet lehet elhelyezni, mint kasírozás előtt. Márpedig melyik könyvtár rendelkezik annyi hellyel, hogy anyagának elhelyezésére kétszerannyi helyet fordíthasson, mint amennyi föltétlenül szükséges? Még az elmúlt öt évben (1940—1945) sem bővelkedtünk annyira hellyel, pedig ezalatt az idő alatt volt az Országos Széchényi Könyvtár története folyamán a térképek elhelyezése a legmegfelelőbb, hogy a helyszűke ne lett volna a könyvtárnak egyik legsúlyosabb problémája. A mai időkben ez még fokozódott. Márpedig a Térképtár csak egy kis része a könyvtárnak, gondoljunk csak a hírlapok gyors szaporodására, amelyek számára minden hely kevés. A térképek tárolását nem lehet a helyet jól kihasználó vasteremmel megoldani, mint a könyvek elhelyezésénél, ahol sűrűn lehet elhelyezni az egyforma méretű polcokat, mert a térképek már alakjuknál fogva is nagyobb kiterjedésű szekrényeket igényelnek. Ezenkívül más elhelyezés kell az atlaszoknak, amelyeket állítani lehet, más a falitérképeknek, amelyek már vászonra vonva kerülnek a könyvtár birtokába, más az egyes lapokból álló, fektethető térképek helyigénye és végül más a tokokban, dobozokban megjelent, több lapból álló, összehajtogatott sorozati térképek elhelyezési szükségessége. A Térképtárban tehát többféle, más-más beosztású szekrényre van szükség, ami amúgy is igen sok helyet, nagy termet kíván meg. Legkevesebb hely kell ezek között aránylag a símán kifektetett térképek számára, ha nem terheljük túl a szekrényeket a fölösleges vászonrahúzással.

A hajtogatás a térképeket rendkívül rontja, a haitogatás nyomán a papír idővel elszakad. Ennek elkerülésére a kasírozással dolgozó konzerválási mód

a térképeket felvágja s úgy ragasztja vászonra. Eppen ezért kell a térképszekrényeknek megfelelő méretűeknek lenni, hogy a térképek összehajtogatás nélkül legyenek tárolhatók, mint a mi fa- és fémszekrényeink, melyekben a térképek legnagyobb része símán kifektethető. A kasírozás ugyanis azon térképek esetében elengedhetetlen, amelyeket a használó kivisz a könyvtárból s főleg mint utazási segédeszközt használja. Ilyenmő gyakorlati célra tudományos célt szolgáló könyvtár nem kölcsönözhet. Ez nem a mi feladatunk. Útra elvitt térkép, még kasírozva is, föltétlenül elgrongálódik, hamar szökremegy. Az Országos Széchényi Könyvtár anyagát a legtávolabbi jövő számára is őrizni akarja, és semmi szín alatt nem kasíroztatja azért a térképeket, hogy használatra kölcsön adja. Tancélra sem ad kölcsön térképeket. Arra valók a tudományos intézetek és iskolák könyvtárai. A térképek használata és kölcsönadása itt kizárólag tudományos célra korlátozódik. A térképek tudományos használata igen sokféle. Használja elsősorban a tudományos munkát végző tisztviselő amikor egyik térkép segítségével a másik térkép méretét, korát, felületét, szerzőjét stb. meghatározza, hogy helyes katalógust és bibliográfiát készíthessen a kutatók és tudósok számára és használja minden tudomány szak képviselője más-más célra, hogy tudomány szakjának területi kiterjedését megállapítsa, használja minden mérnök és térképkészítő, mert az új térképnek csak régebbi térkép szolgálhat alapul stb. A tudományos használatról még nagyon sok szó eshetnék. Erre a célra pedig legalkalmasabb a térkép abban az alakban ahogyan a nyomógép alól kikerül, vagyis ahogyan a könyvtárba beérkezik, lehetőleg összehajtogatás és szétvagdosás nélkül. Az összetürögetés megkönnyítése céljából kasírozott, vagyis felvagdalt térkép nagyon sokat veszít értékéből a tudományos használat szempontjából, mert azon sem mérésekét végezni, sem egyes részeit lemásolni, sem más térképpel összehasonlításokat végezni rajta nem lehet többé. Hasonlóképen igen helytelen konzerválási mód, amire most nem térek ki bővebben, tudományos könyvtárban, össze nem tartozó térképlapok kolilgálása, vagy a térképlap egy részének kartonra ragasztása és felhajtása.

Kasírozás ellen szól még egy szempont. Ha a kasírozott térkép valamely külső behatás (pl. nedvesség, kéméletlen használat) miatt kettéválik, a ragasztóanyag következtében merevebbé vált papír igen hamar széttöredezik, szétmálik. Függ ez természetesen a papír minőségétől is, mert pl. a fatartalmú papír sokkal kevésbbé időálló s hamarabb töredezik és sárgul. *Kasírozni tehát csak akkor kell, ha szükségessége valamely okból felmerül, de sohasem előre.* Amíg a térkép hajtogatás nélkül, kifektetve őrizhető és kíméletesen van használva, addig nem kasírozunk, mert attól újabb, nehezen leküzdhető nehézségek támadhatnak. Kasírozunk pl. olyan falitérképet, amit nagysága miatt többszöri összetürögetés nélkül nem lehet tárolni, amellet sokszor kell használni s a türögetés a betűnyomást megkoptatta. Kasírozunk olyan falitérképet, amiből duplum van, ha falra akarjuk akasztani. A falra tett térképet, ha nincs üveg alatt, celofán lemezzel takarjuk le, mert a por, korom és a nap legnagyobb ellensége a térképnek.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a térképek leggyorsabban a szegélyükön romlanak, becsavarodnak, beszakadoznak. Különösen áll ez a fatartalmú papírra és a szakadékony kokil papírral nyomott térképek esetében. Ez ellen jó konzerválási mód a térképek beszegése, ami igen egyszerűen térképszegőgéppel történik, gummirozott papírszalag segítségével. Ezzel hosszú időre elkerülhetjük a kasírozás szükségességét.